

Кулачинський Микола Миколайович, кандидат політичних наук, доцент кафедри філософії, історії та політології Одеського державного аграрного університету

УДК: 323:616.4

ПАРТІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА УКР¹: ЧЕТВЕРТА ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ ВЛАДИ ЧИ ЕКСТРЕМІСТСЬКЕ УГРУПУВАННЯ

В статті розглянуті етапи появи достатньо молодого політичної сили, яка була сформована в якості протестної партії на хвилі незадоволення певною групою громадян політикою британського уряду. Партія Незалежності за час свого існування переформатувалася з екстремістського угруповання у четверту за своєю впливовістю політичну силу, яка без сумніву на парламентських виборах 2015 року може зайняти четверте місце, або й взагалі вивести британських ліберал-демократів зі статусу партії влади. Вибори до Європарламенту від 22-25 травня 2014 року впевнено довели, що ця партія відсунула на друге місце консерваторів і на третє лейбористів, зайнявши при цьому почесне перше місце й істотно поповнивши депутатський склад цієї європейської установи.

Ключові слова: партія, екстремізм, угруповання, вибори, парламент, референдум, виборці

ПАРТІЯ НЕЗАВИСИМОСТИ СОЕДИНЁННОГО КОРОЛЕВСТВА УКР: ЧЕТВЕРТАЯ ПОЛИТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА ИЛИ ЭКСТРЕМИСТСКАЯ ГРУППИРОВКА

В статье рассмотрены этапы появления достаточно молодой политической силы, которая была сформирована в качестве протестной партии на волне недовольства определенной группой граждан политикой британского правительства. Партия Независимости за время своего существования переформатировалась из экстремистской группировки в четвертую по своему влиянию политическую силу, которая вне всяких сомнений на парламентских выборах 2015 года может занять четвертое место или вообще вывести британских либерал-демократов из статуса партии власти. Выборы в Европарламент от 22-25 мая 2014 года убедительно доказали, что эта партия потеснила на второе место консерваторов, на третье - лейбористов, заняв при этом почетное первое место и существенно пополнив депутатский состав этого европейского учреждения.

Ключевые слова: партия, экстремизм, группировка, выборы, парламент, референдум, избиратели

UNITED KINGDOM INDEPENDENCE PARTY: THE FOURTH POLITICAL PARTY OF POWER OR THE EXTREMIST GROUPMENT

The stages of appearance of young enough political force that was formed as protest party on the wave of dissatisfaction by the certain group of citizens by politics of the British government are considered in the article. Party of Independence in times of the existence reformed from an extremist groupment in I a quarter on the influence political force that out of every doubts on parliamentary elections 2015 year can take the fourth place, or in general to show British liberal-democratizes out of status of party of power. Elections in The Euro parliament from May, 22-25, 2014 proved convincingly, that this party had pressed into second place of conservatives on the third labouristes, taking here the honoured first place and substantially filling up deputy composition of this European establishment.

Keywords: party, extremism, groupment, elections, parliament, referendum, electors

Загально відомо, що малі партії Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії у політиці цієї країни відігравали і деякі з них продовжують відігравати не менш важливу роль у політичному житті країни, ніж провідні партії (лейбористи, консерватори). Колись вони надавали стійкість системі «двох з половиною» партій, тому, що Консервативна та Лейбористська партії, на думку сучасних політологів, є партіями «великих приходів», тобто є політичними організаціями зі значною ідейною амплітудою. Одночасно, мажоритарна система виборів виступає в якості обмеженого бар'єра, який по суті заставляє внутріпартійні фракції залишатися під одним дахом. Обмежений допуск до великої політики з боку малих партій не дає британському парламенту багато різних політичних голосів, і важливим тут є те, щоб на лівому та на правому флангах партійно-політичної системи Великої Британії існували альтернативні політичні організації для політиків, які є незручними для партій «великого приходу». Головним, на думку «великих» партій, є те, щоб малі

---

¹ United Kingdom Independence Party

партії були достатньо компактними і не змогли притягнути на свою сторону значну кількість їх прихильників.

Чимало малих партій приймають до себе фрондерів великих партій. Партія Незалежності Сполученого Королівства (УКІР) є партією, яка була створена у результаті протесту в 1993 році Аланом Скедом разом з деякими членами ліги антифедералістів.

Так, на думку О. Ананьєвої, головним гаслом цієї партії став вихід Британії зі складу ЄС при збереженні взаємовигідних двосторонніх відносин з європейськими сусідами. Також, як і в минулому, Партія референдуму, ЮКІП діяла у відносно нового для британської партійно-політичної системи вимірі, у цьому випадку антиєвропейському. Головне джерело небезпеки для Британії й причина більшості її негараздів, з погляду УКІР, – Брюссель, тобто євробюрократія, що позбавляє країну її суверенітету, недемократичність європейських інститутів, їхня відірваність від потреб простих громадян. Характерні гасла УКІР «Хто править Британією?» не раз лунали в ЗМІ Британії. «Повернемо британцям батьківщину!», «Відновимо контроль над нашими кордонами!» [1] тощо. На думку вже згаданої О. Ананьєвої, УКІР представляє собою політичне втілення агресивної та популістської сторони британського націоналізму. Вона отримує свій електорат з великого «пула» «незадоволених Європою» [2].

Однак, вказуючи на численні недоліки в механізмі функціонування ЄС, УКІР охоче експлуатувала ксенофобію, від якої не є вільним британське суспільство, у цьому випадку у відношенні до Європи, історичні образи й принизливі національні стереотипи, а в своїй боротьбі демагогію вона використовувала як головну зброю агітації. На сучасному етапі УКІР, крім стратегічної мети виходу з ЄС, виступає за збереження фунту стерлінгу як національної валюти, проти приєднання до Європейської конституції, за жорсткість контролю над імміграцією, у тому числі з нових країн Євросоюзу. Вона представляє собою політичне втілення агресивної й популістської сторони англійського націоналізму, прихильники якого, як говорять у Британії, страждають синдромом «маленької Англії».

У той же час керівництво партії прагне зберегти за нею імідж поміркованої сили, не допустити проникнення до її лав екстремістських елементів, уникнути асоціації з ультраправими. Однак супротивники УКІР вважають інакше: «Багато хто розглядає Британську національну партію, як самого небезпечного політичного супротивника на крайньому правому фланзі, – пише журнал «Трибюн». – Але не можна забувати, що УКІР – лише прикрите респектабельністю уособлення тих же сил». Інші називають її «Британською національною партією у блейзерах», «прийнятною формою расизму» [3].

У березні 2001 року 71 % респондентів підтримав ідею проведення референдуму з приводу виходу Британії зі складу ЄС і 52 % проголосували б за такий крок [4, с. 163]. У 1994 році на виборах до Європарламенту Партія Незалежності набрала 3,3 % голосів. На парламентських виборах 1997 року отримала 0,3 % електорату, що свідчило про повне політичне фіаско даної партії. І вже в тому ж році змінилося керівництво партії. На зміну А. Скеду прийшли М. Холмс і більш амбітний Найджел Фарадж, який на перших порах почав робити політичний нахил за рамки європейської політики.

Як і інші малі партії, УКІР виграла від введення пропорційної системи голосування на євровиборах. У 1999 р., набравши 7 % голосів, вона вперше направила в Брюссель відразу трьох своїх представників. Період постійних конфліктів у керівництві організації не перешкодив збільшити її членство й розширити мережу місцевих відділень. До парламентських виборів 2001 р. вдалося роздобути й солідних фінансових спонсорів. До євровиборів 2004 р. УКІР прийшла у своїй кращій формі. Їй вдалося забезпечити підтримку з боку популярних у Британії представників шоу-бізнесу, включаючи акторку Джоан Коллінз. До цього часу членство партії перевищило 20 тис. чоловік. Небувалий, хоча й прогнозований успіх УКІР став головною новиною виборів. Набравши 16 % голосів, вона відтіснила на четверте місце ліберальних демократів і в чотири рази збільшила кількість своїх євродепутатів – з 3 до 12 чоловік [5].

Провідними особами УКІР, що властиво й іншим британським популістським рухам, включаючи Британську національну партію, є не маргінали, а представники істеблішменту. З 2002 р. партією керував Роджер Кнапман. Характерно, що до цього тривалий час він був членом Консервативної партії, що представляв у парламенті в 1987-97 рр. Більше того, він займав високі міністерські й партійні пости. Однак найбільш відомий сучасний персонаж УКІР – Роберт Кілрой-Сілк, який, на відміну від більшості помітних євроскептиків, вийшов з рядів Лейбористської партії. За його плечима диплом Лондонської школи економіки, викладання в університеті, багаторічна робота в парламентській фракції ЛПВ, а потім блискуча кар'єра на телебаченні як ведучого шоу-програми на

каналі Бі-бі-сі. Незадовго до виборів 2004 р. Кілрой-Сілк був звільнений з телеканалу за висловлення расистської пропаганди.

Цього разу Кілрой-Сілк вдало трансформувало свою популярність телеведучого в політичний успіх, заснований на популізмі, демагогії й експлуатації глибинних страхів споживача. Газети називали його британським Берлусконі, який претендує на роль захисника «простої людини» від «продажних політиків», «брюссельських бюрократів» і «некликаних іноземців». За Кілрой-Сілком стояли такі фігури, як медійний магнат Річард Десмонд – власник «Експрес Груп», що включає газети «Експрес», «Сандей Експрес» і «Стар» [6, р. 365]. Однак такі люди, як Р. Десмонд, незважаючи на своє багатство й закулісний вплив, – не публічні політики, вони мало пізнавані й надають іншим можливість озвучувати свої думки й здійснювати «чорний» піар.

На євровиборах 2009 р. UKIP отримала 8 місць і вийшла як перша партія з «туманного Альбіону», витіснивши на друге місце консерваторів і на третє лейбористів.

Можна певною мірою погодитися з О. Ананьєвою в тому, що на електоральному полі сьогодні UKIP межує не тільки з консерваторами, але й із правими екстремістами. Її популярність стала наслідком не стільки політичної кон'юнктури, скільки проявом глибинної проблеми ідентифікації англійських націй в умовах деволуції – поступової федералізації державного устрою країни і європейської інтеграції, які збіглися із загальним невдоволенням населення політичним істеблішментом, непослідовною європеїзацією лейбористів і триваючою кризою Консервативної партії.

У 2010 році були проведені конструктивні зміни, і у листопаді цього ж року крісло лідера партії зайняв Найджел Фарадж. Це, звичайно, не принесло бажаних результатів на загальних виборах того ж року у Великобританії. Через чвари лорда Пірсона, який конкурував з Майклом Хевером, UKIP прогнала на останніх загальнонаціональних британських виборах.

Сьогодні ситуація кардинальним чином починає змінюватися. По-перше, Британія втрачає статус країни з двопартійною системою. Ліберал-демократи зайняли почесне третє місце у парламенті. Консервативна партія, незважаючи на певні політичні зусилля, так і не набрала більшості у парламенті 2010 року й тому змушена була йти на створення політичної коаліції з протилежною за ідеологічним змістом партією ліберал-демократів, запропонувавши при цьому її лідеру Нікку Клеггу місце віце-прем'єр міністра країни.

По-друге, уряд Д. Камерона так до кінця й не впорався з подоланням економічної кризи в країні, а це веде до збільшення безробітних, підвищення тарифів на комунальні послуги і замороження росту заробітної плати простих громадян, що в свою чергу викликає обурення серед простого населення країни. Надмірна економія бюджету країни Канцлером Казначейства Дж. Осборном починає дратувати не лише простих людей країни, а й підприємців середньої ланки.

Крім того, невирішене до кінця питання по євроінтеграції Великобританії (референдум був заморожений провідними партіями влади). До цього слід додати зростаючу швидкими темпами мусульманську імміграцію в країну, яка стрімко окупує маленькі містечка країни, що вже давно перестали бути британськими і перетворилися у квазімусульманські анклави з порядками закону шаріату.

Цікавим, з точки зору автора статті, є певні міркування лідера Партії Незалежності Найджела Фараджа на цю тему: «Я давно запитую себе – чи можна віддавати свої права під юрисдикцію ЄС? Чи можна вільно пересуватися по вулицях Європи навколо злочинців та педофілів, які захищені правом ЄС? На відміну від більшості континентальних країн Європи Великобританія мала й має безперервну розробку своїх законів. Об'єм прав, який використовується нашими континентальними сусідами, не є системою законів. Немає повної гарантії в тому, що злочинець, вина якого доказана, може бути покараним й навпаки. Велика Хартія Вільностей 1215 року гарантувала права підданих королівства (при чому кожен стан в ньому мав свій об'єм прав). У Європі тоді зароджувалася практика поєднання судді і прокурора в одну особу. Це сьогодні основа юридичної системи Європи. Використовуючи європейську континентальну систему, права британські громадяни не будуть почувати себе настільки комфортно, як зараз» [7].

По міграційному питанню Н. Фарадж пропонує запровадити в країні австралійський варіант до використання тимчасових робітників. За його словами, якщо у Британії мінімальна заробітна платня вище, ніж у тій же Болгарії чи Румунії, то країна не може мати відчинені двері для цих людей. Треба не просто запрошувати мігрантів на роботи, оскільки вони потім осідають в країні, а надавати їм короткострокові робочі візи [8].

Сьогодні UKIP, за даними соціологічних опитувань, має 23 % голосів виборців по місцевих виборах. В майбутньому Н. Фарадж хоче заповучити 14 % на загальних виборах до парламенту у 2015

році [9]. На думку Тобі Хелма і Даніела Боффея, Н. Фарадж – це ковток свіжого повітря у політичному кліматі країни. Він кращий, ніж ті нудні чоловіки з Вестмінстера і він нам підходить [10].

На сьогоднішній день Н. Фарадж більш впевнено вимагає бути присутнім на теледебатах та радіопередачах країни на рівні Д. Камерона, Н. Клегга та Е. Мілібента. Спостерігається той факт, що партії влади ні в ЄС, ні в самій Великій Британії не в змозі впоратися з економічною кризою, тому й не дивно, що партії правого толку все більше й більше завойовують міста і серця європейських та британських виборців.

Лідер торі Д. Камерон з досадою заявив: «Я приймаю виклик УКІР, бо люди бажають бачити стабільне економічне зростання країни, мати відфільтровану систему благоустрою (для корінних британців), вони бажають мати уряд, який на стороні британських громадян, а не ЄС. Вони бажають мати зрозумілу міграційну політику держави, яка буде ставити інтереси країни вище за інтереси ЄС» [11].

На думку того ж Н. Фараджа, напередодні парламентських виборів 2015 року політики від ЄС будуть допомагати Д. Камерону та його компанії, не стільки задля того, що вони бажають бачити Британію, інтегровану у ЄС (це віддалена перспектива), скільки зберегти з ним політичний союз [12]. Ще раз нагадаємо про те, що британські партії влади разом з лейбористами заморозили референдум від 2011 року по ЄС, за що Євросоюз їм за це вдячний. На думку британських політичних експертів, реанімування референдуму 2011 року для Партії Незалежності має стати візитною картою на парламентських перегонах 2015 року. Торі, лібдеми та лейбористи знаходяться під ковпаком у Брюсселя і лише УКІР зробить Британію по-справжньому незалежною країною [13].

Консервативна партія Великобританії дещо була схожа з Партією Незалежності, але відкидає можливість про сумісну політичну кампанію на парламентських перегонах 2015 року. Хоча, на думку британського політичного експерта Ровени Мейсон, вже сьогодні 20 депутатів британського парламенту від торі готові сумісно розпочати кампанію по завоюванню виборця на наступних виборах 2015 року [14]. Сучасні британські МАСС-МЕДІА висвітлюють лідера УКІР Н. Фараджа як сучасного расиста Британії, йому відмовляють впливові ЗМІ у проведенні конференцій, однак, тим не менш, Партія Незалежності з 2010 по 2015 рр. набрала більше голосів електорату, ніж консерватори з 2005 по 2010 рр. за темпами зростання. На Півночі Британії, за соціологічними опитуваннями, торі уступають більш як на 60 місць УКІРу [15]. Проти цього союзу виступають Д. Камерон і Дж. Осборн. Так, на думку Дж. Осборна, «немає бути ніяких угод з УКІР. Єдиними кандидатами на містах, які представляють інтереси консервативної партії, мають бути самі консерватори» [16].

Однак не всі торі поділяють точку зору Камерона та Осборна. Так, наприклад, Дуглас Карсвел – депутат парламенту від торі – вважає, що союз Торі – УКІР буде продуктивним, бо разом ці партії вийдуть з перегонів 2015 року переможцями, тим більше, що ці партії однаково бачать незалежність Великобританії (з питань з ЄС) [10]. Наступний депутат від торі Пітер Бон також вважає союз Торі – УКІР як величезну можливість на виборах 2015 року, 47 % британських виборців непорушні у питанні або торі – або УКІР. Союз Торі – УКІР – це величезна можливість, а не ризик [17].

На думку автора статті, час покаже – буде дієздатним цей союз, чи ні, але в сучасній британській політиці можливе все, враховуючи сучасні британські політичні прецеденти. На виборах 2010 року майже ніхто й гадки не мав про коаліцію вкрай протилежних, а в деяких випадках ворожих політичних сил (торі й лібдемів), тим більше, що ліберал-демократи завжди були політичними союзниками лейбористів. На виборах до Європарламенту з 22 по 25 травня 2014 року Партія Незалежності набрала 27,5 % голосів, випередивши консерваторів, які набрали 24 % і головну опозиційну партію лейбористів, які набрали 23,5 %, і, таким чином, вона збільшила кількість місць у Європарламенті втричі з 8 до 24 [18].

Вчорашня протестна партія УКІР сьогодні перетворилася у четверту політичну силу Сполученого Королівства, не дивлячись на те, що традиційні політичні сили Британії продовжують навішувати цій партії ярлики расизму, ксенофобії, екстремізму, вона дедалі продовжує завойовувати собі прихильників не лише серед маргіналізованих груп виборців, але й серед представників малого й середнього бізнесу, які втомилися від політичних обіцянок британських партій влади про економічний прорив, про виважену міграційну політику, про запропонування нових робочих місць і повну протекцію з боку уряду вітчизняного бізнесу. Вкрай жорстка економія бюджетних коштів Дж. Осборном викликає незадоволення серед населення країни і в край жорстку дискусію британських економістів на цю тему. Чи зможе впоратися УКІР з такими економічними і політичними викликами – покаже час, а поки що спостерігаємо різке зростання політичної популярності даної політичної сили, яка почала завойовувати серця не лише прихильників торі, але й лібдемів та

лейбористів, яким у майбутньому все ж таки придется домовлятися з Партією Незалежності, якщо та посіде четверте місце у парламенті 2015 року, як це було в 2010 році між торі та ліберал-демократами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьева Е. Выйдет ли Британия из ЕС? / Е. Ананьева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.newsland.ru>
2. Ананьева Е. Вказ. електронний ресурс.
3. Ананьева Е. Вказ. електронний ресурс
4. Ананьева Е. В. О современных путях реформизма и о реформизме как современном пути (политика убеждений М. Тэтчер и перманентный ревизионизм Т. Блэра) / Е. В. Ананьева // Полис. – 2001. – № 5. – С. 161-175.
5. Тарасенко П. Консерваторы отгораживаются от ЕС и мигрантов / П. Тарасенко // Коммерсантъ-Online 06.10.2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kommersant.ru>
6. Whiteley Paul, Seyd Patrich, Richardson Jeremy. True Blues. The Politics of Conservative party. Membership // Party Politics. – 2004. Vol. 10. – №4. – P. 355–366.
7. Тарасенко П. Вказ. стаття.
8. Nigel Farage Innocent until proven guilty? Not under the EU's justice system // The Independent Sunday 10 November 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // <http://www.independent.co.uk/voices/comment/innocent-until-proven-guilty-not-under-the-eus-justice-system-8931215.html>
9. Nigel Farage Think global not European to keep the City and Britain prosperous // The Independent Sunday 24 November 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // <http://www.independent.co.uk/voices/comment/think-global-not-european-to-keep-the-city-and-britain-prosperous-8960607.html>
10. Toby Helm and Daniel Boffey Nigel Farage: how one man changed British politics // The Observer, Saturday 4 May 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.theguardian.com/politics/2013/may/04/nigel-farage-changes-british-politics>
11. Тарасенко П. Вказ. стаття.
12. Nigel Farage So Godfrey Bloom thinks Ukip has no policies? Perhaps I can put him right // The Independent Sunday 22 December 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.independent.co.uk/voices/comment/so-godfrey-bloom-thinks-ukip-has-no-policies-perhaps-i-can-put-him-right-9021034.html>
13. Там само.
14. Rowena Mason Nigel Farage disowns Ukip's entire 2010 election manifesto // The Guardian, Friday 24 January 2014 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.theguardian.com/politics/2014/jan/23/nigel-farage-ukip-2010-election-manifesto>
15. Там само
16. Nicholas Watt, Ukip will change face of British politics like SDP, says Nigel Farage // The guardian Friday 3 May 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.theguardian.com/politics/2013/may/03/nigel-farage-ukip-change-british-politics>
17. Там само
18. Радикальні сили збільшують представництво в Європарламенті [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.radiosvoboda.org>